

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

BIEDRĪBA LAUKSAIMNIEKU APVIENĪBA

Lauku saimniecību un lauksaimniecības uzņēmumu iespējas dažādiem atbalstiem konkurētspējas uzlabošanai: pieredze un perspektīvas nākotnē

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Saskaņā ar Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas un SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”
2013. gada 28. janvārī noslēgto līgumu Nr. 2013/15, aktivitāte „Nozares ekspertu ziņojumi”

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Biedrības „Lauksaimnieku apvienība” dibinātājas ir līdzšinējās Valkas, Valmieras, Gulbenes rajonu lauksaimnieku apvienības. Šobrīd organizācija apvieno biedrus no Vidzemes un Latgales un plāno izvērst darbību arī citos Latvijas reģionos.

Darba grupas nozares ziņojuma problēmjaudātājumu un priekšlikumu izdiskutēšanai:

- 09.10.2013. Investīcijas lauku saimniecībās
- 10.09.2013 LAP 2014-2020 plānotie pasākumi piena lopkopībā
- 20.06.2013. atbalsts mājražotājiem

Dažādi informācijas avoti un pētījumi vēstī, ka ES fondu atbalsts ir palielinājis lauku saimniecību modernizāciju, taču ar tā atbalstu nav sasniegta plānotā saimniecību efektivitāte.

Tāpēc gan lauku saimniecībās, gan lauksaimniecības uzņēmumos vēl joprojām nepieciešamas investīcijas jaunajām tehnoloģijām un būvēm, radīt papildus pievienoto vērtību lauksaimniecības produktiem, veicināt inovatīvu produktu ražošanu un bioloģiski audzētu produktu pārstrādi.

Operatīvā informācija par apmaksātajiem ELFLA projektiem 31.07.2013., LVL

	Īstenoto projektu skaits	Publiskais finansējums LVLV
Lauku saimniecību modernizācija	7192	215 130 055
Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības radīšana	212	34 065 580

Informācija no www.lad.gov.lv

Kā informē LVAEI, tad investīciju atbalsts Latvijā ir ļoti nozīmīgs lauksaimniecības un lauku atbalsta veids. Ieguldījumu projektiem ir novirzīti aptuveni 63% no Lauku attīstības programmas (LAP) 2007.-2013.gada sabiedriskā finansējuma. No šīs summas vairāk kā puse (52%) novirzīta lauksaimniecībai, 8% - pārtikas ražošanai, 16% - citām uzņēmējdarbības aktivitātēm, bet 24% - infrastruktūras attīstībai.

I. Investīcijas lauku saimniecībām - kūtsmēsļu krātuvēm.

2014.gadā stājās spēkā nosacījums, ka saimniecībās ar lopu novietnēm ir jābūt izveidotām ES prasībām atbilstošām kūtsmēsļu krātuvēm. Daudzas saimniecības dažādu apstākļu dēļ tomēr nav izmantojušas šajā gadā LAP piedāvāto iespēju modernizācijas pasākumos sakārtot atbilstošas mēsļu krātuves.

Pēc informācijas no ZM 70 % saimniecību tomēr esot izveidojušas prasībām atbilstošas mēsļu krātuves, taču praktiski tiek uzskatīts, ka tādu, kas nav izveidojuši ir krietni vairāk par 30 %.

No Lauksaimnieku apvienības 260 biedriem apmēram 10 % nav izveidotas atbilstošas mēsļu krātuves. Daudziem to kavējis līdzekļu trūkums, jo projekti jāīsteno par saviem līdzekļiem, dažiem – nesakārtotās īpašuma tiesības. Līdz ar to 2014.gadā daudzas saimniecības, kurās lopu skaits ir salīdzinoši neliels, būs spiestas pārtraukt savu saimniekošanu ES prasībām neatbilstošo mēsļu krātuvju dēļ.

Ierosinājumi:

1. ZM rast iespēju sarunām ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju par iespēju lūgt EK pagarināt pārejās periodu līdz 2019.gadam, lai lauksaimnieki, kuri nav vēl paspējuši to izdarīt, varētu sakārtot mēsļu krātuves atbilstoši EK prasībām.
2. LAP 2014-2020 pasākumā „Ieguldījums materiālajos aktīvos” ieplānot iespēju būvēt mēsļu krātuves ar atbilstošu atbalsta intensitāti 50%
3. Lai mazinātu izmaksas saimniecībām, paredzēt iespēju mēsļu krātuvju izbūvē:
 - a. atbalstīt iegādātos būvmateriālus;
 - b. atbalstīt pašu ražotos būvmateriālus;
 - c. atbalstīt iespēju būvēt pašiem saimniecībās mēsļu krātuves;
 - d. atbalstīt pašu darbu.

II. Par traktortehnikas iegādi nākamajā plānošanas periodā.

Ir informācija no masu mēdijiem, ka atbalsts modernizācijai nav veicinājis plānoto ekonomisko izaugsmi. It īpaši, esošas traktortehnikas aizvietošana ar jaunu tehniku nav devusi ekonomisko atdevi.

Savukārt informācija no ZM vēsta, ka nākamajā plānošanas periodā nav plānots atbalsts traktoru iegādei. Pēc CSDD publicētajiem datiem masu mēdijos redzams, ka lielākai daļai traktortehnikas ir 10 un vairāk gadu. Tas nozīmē, ka

realitātē traktortehnika lielākajai daļai vidusmēra saimniecību ir novecojusi. Daudzas saimniecības ekonomiski apsvērumu dēļ nav varējušas iegādāties jaunus traktorus. Tādēļ šāds atbalsts ir nepieciešams.

„Lauksaimnieku apvienībā” no aptaujātiem lauksaimniekiem, apmēram 1/3 traktortehnikas ir vecāka par 10 gadiem.

Šajā plānošanas periodā saimniecības nākamās tehnikas vienības ar ES atbalstu varēja iegādāties tās saimniecības, kurās traktortehnika ir nokalpojusi saimniecībā 5 gadus. Ir bažas, ka dažas ekonomiski spēcīgākās saimniecības šo apstākli izmantos un nākamajā plānošanas periodā īsti neparēķinot, tikai mainīs traktorus uz jaunajiem traktoriem, tādējādi nelietderīgi tērējot LAP finansējumu.

Priekšlikums:

1. Ierosinām LAP 2014-2020 materiālajos ieguldījumos traktortehnikas un kombainu iegādei noteikt kritēriju, ka nākamo šāda veida tehniku saimniecība ar ES atbalstu var iegādāties tikai pēc 10 gadiem
2. Ieviest atbalsta intensitāti traktoru un kombainu iegādei tādu pat kā atbalsta intensitāti citai lauksaimniecības tehnikai (25%).

III. Ieguldījumi lopkopības nozares konkurētspējai.

Starp biedrības biedriem, lielākā daļa ir lopkopības nozares saimniecības. Ir jāatzīst, ka piena nozare un pārējās lopkopības nozares no visām citām lauksaimniecības nozarēm Latvijā tomēr saņem vismazākos atbalstus un ir nozares, kuras prasa darbu visas 365 dienas gadā, ir darbietilpīgs, trūkt kvalificēta un atbilstoša darbaspēka.

Jau masu mēdijos ir izskanējis viedoklis, ka nākamo 4-5 gadu laikā vajag veicināt piena ražošanas sektora pārstrukturēšanos, lai dominējošais ganāmpulku lielums būtu vismaz 50 govys vienā saimniecībā.

Priekšlikumi:

- 1) ja investīciju projektos būvniecība 40 % atbalsta intensitāte, tad piena, gaļas un citās ar lopkopību saistītās nozarēs nozarei varētu atļaut līdz 50% atbalsta intensitāti būvniecībā.
- 2) Jaunu piena fermu būvniecību, izstrādāt kritērijos ierobežojumu, lai atbalsts netiktu fermām ar ļoti lielu lopu skaitu, tikai līdz 350 govīm
- 3) Fermu būvniecībā atbalstīt būvmateriālu iegādi.

IV. Par atbalsta iespējām jauno lauksaimnieku projektiem

Šajā plānošanas periodā šī atbalsta projekti radīti tiem jaunajiem lauksaimniekiem, kuri vēlējās no jauna veidot zemnieku saimniecību un uzsākt l/s ražošanu. Bet Latvijā MK noteikumi pieļāva atdalīšanos no vecāku zemnieku saimniecībām un jaunas saimniekošanas uzsākšanu. Šobrīd ir tā, ka daudzi šie īstenotie projekti nesasniedz plānoto ekonomisko izaugsmi saimniecībās kritērijā 50% ieņēmumu no l/s darbības.

Priekšlikumi:

1. Atbalsts ir jaunajiem lauksaimniekiem ir nepieciešams, bet jānosaka stingrāki kritēriji saimniekošanas uzsākšanai.
2. Atbalsts pretendentiem ar atbilstošu izglītību.
3. Jānosaka stingrāki kritēriji projektu īstenošanas un uzraudzības pārbaudēs, līdz ar to arī stingrākas sankcijas to neievērošanās gadījumos. Ja 3 gadu saimniekošanas periodā nav sasniegts plānotais ekonomiskais pieaugums, atmaksāt saņemto atbalstu.

V. Pievienotās vērtības radīšana mājas ražotajam produktam.

a) *Atbalsta intensitāte mājās ražoto produktu atbalsta saņēmējiem*

Šobrīd laukos daudzas lauku saimniecības ražo mājās produktus no saimniecībās iegūtā vai audzēta produkta. Apzinot šādus pārstrādātājus biedrībā, tikai daži ir ņēmuši atbalstu mājražošanas attīstībai, lielākā daļa zina par šāda atbalsta iespējām, taču dažādu iemeslu dēļ (naudas trūkums, nevēlēšanās oficiālai reģistrēties kā pārstrādātājam, obligātā nomas līgumu reģistrēšana zemesgrāmatā un vēl daudzi citi iemesli) nav sadūšojušies šim atbalstam. Lielākā daļa šo atbalstu uzskata par nepieciešamu, pie nosacījuma, ja tiks atviegloti tā saņemšanas nosacījumi.

Atbalsts šim pasākumam tiek plānots no Lauku attīstības programmā 2014-2020. gadam LEADER pasākuma. No informācijas no ZM - nākoša plānošanas periodā 40% no kopējā atbalsta LEADER pasākumā tiek plānoti uzņēmējdarbības atbalstam, tai skaitā atbalstam pievienotās vērtības radīšana mājas ražotajam produktam.

Citās LEADER aktivitātēs atbalsta intensitāte:

- sabiedriskā labuma projektos līdz 90%
- privātā labuma projektos līdz 70%
- uzņēmējdarbībai līdz 70%

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBĀ

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

- pašvaldībām līdz 70%

Šobrīd atsevišķi nav izdalīta atbalsta intensitāte mājražošanas atbalstam. Būtu vēlam, lai investīcijām mājražošanas atbalstam atbalsta intensitāte netiktu samazināta un pielīdzināta atbalsta intensitātei investīciju projektos pasākumā "Ieguldījumi materiālajos aktīvos", kur tā ir noteikta krietni zemāka par 70%

Priekšlikumi:

1. VRG ļaut pašam noteikt nepieciešamo atbalsta intensitāti izejot no teritorijas vajadzības, it sevišķi mājražotāju un uzņēmējdarbības atbalsta pasākumos.
2. Atbalstam mājražotājiem un uzņēmējdarbībai lauku teritorijās atbalsta intensitāti noteikt maksimālo, tas ir 70%

b) *Lauku tūrisms + mājražošana + bioloģiskā produktu ražošana.*

Starp biedrības biedriem ir dažas saimniecības, kuru nozare ir lauku tūrisms un tās uz vietas šādas saimniecības arī var pretendēt uz atbalstu mājražošanā. Lauku tūrisma jomā – jāsaista kopā gan vietēja produkta ražošana, gan tūrisma aktivitāšu piedāvāšana. It īpaši atbalstāmi (ar palielinātu atbalsta intensitāti) projekti, kur lauku tūrisma saimniecībā uz vietas ražo bioloģiskos pārtikas produktus. Tad šādām saimniecībām varētu palielināt atbalsta intensitāti pamatlīdzekļu iegādei mājražošanā.

Tas pats attiektos arī uz tām saimniecībām, kuras ir reģistrētas kā bioloģiskās un ražo bioloģiskos produktus

Priekšlikumi:

1. Lauku tūrisma jomā – jāsaista kopā gan vietēja produkta ražošana, gan tūrisma aktivitāšu piedāvāšana
2. Lauku tūrisma saimniecībās pretendējot uz atbalstu mājražošanā palielināt atbalsta intensitāti par 5 % pamatlīdzekļu iegādei
3. Saimniecībām, kuras reģistrējušas kā bioloģiskās saimniecība, pretendējot uz atbalstu mājražošanā atbalsta intensitāti palielināt par 5 % pamatlīdzekļu iegādei.

c) *Uzņēmējdarbībā un mājražošanā atbalsta saņēmējs ar atbilstošu izglītību.*

Informācija no VRG – analizējot iesniegtos projektus uzņēmējdarbības atbalstam vai mājražošanas atbalstam, ir secināts, ka ļoti biežos gadījumos tos iesniedz laukos dzīvojošais, kurš ir tikai iedomājies, ka viņš varētu to darīt pēc savu aktīvo darba gaitu beigšanās savā esošajā pamatdarbā. Līdz ar to nav pārliecības par

šādi veidotās uzņēmējdarbības vai mājražošanas uzsākšanas, tā nesīs arī realitātē projektā plānoto ekonomisko izaugsmi.

Priekšlikums;

- 1.) Lauku uzņēmējdarbības atbalstam - projektus atbalstīt uzņēmējiem ar atbilstošu izglītību projektā plānotajā nozarē.

d) Nepietiekošs pašu finansējums projektu īstenošanai

Projektu īstenošanas noteikumi nosaka, ka projekts jāīsteno par pretendenta pašu līdzekļiem un pēc tam tiek atmaksāts publiskais finansējums atbilstoši atbalsta intensitātei. Taču šo saimniecību neto ieguldījumu bilance saglabājas negatīva. Savi līdzekļi ir nepietiekoši, bankām šīs saimniecības nav saistošas, līdz ar to projektu īstenošana paliek tikai idejas līmenī. Ir iespēja izmantot kredītfondu, taču mazām saimniecībām tas ir papildus slogs, kā jebkurš kredīts no bankas. Viens no risinājumiem - mazo saimniecību atbalstam veidot laukos krājaizdevumsabiedrības. Taču arī ZM varētu izstrādāt tādus nosacījumus, lai mājražotāji varētu saņemt avansa maksājumu kā tas ir noteikts biedrībām, kuras pretendē uz atbalstu LEADER pasākuma ietvaros.

Vēl viens no risinājumiem varēt būt iespēja iegādāties lietotus pamatlīdzekļus, kas ir lētāki. Tikai ZM būtu nepieciešams izstrādāt atbilstošus nosacījumus, lai nesāktos lietotu pamatlīdzekļu pārdošana no vienas saimniecības vai uzņēmuma uz otru tikai dēļ atbalsta saņemšanas.

Diskusijas vērts ir jautājums par mājražotāju apvienošanu un investīciju projektos sniegt kopprojektu ar atbilstošiem nosacījumiem un līgumiski atrunātu atbildību iesniedzējam.

Priekšlikumi:

1. Mazajiem uzņēmējiem radīt tādu atbalsta saņemšanas sistēmu, lai viņiem būtu iespēja projekta īstenošanai saņemt avansa maksājumu ar atvieglotiem nosacījumiem.
2. Iespēja iegādāties lietotus pamatlīdzekļus, ar atbilstoši noteikumiem, kuri nepieļauj lietoto pamatlīdzekļu pārdošanu dēļ atbalsta iegūšanas.
3. Iespēja iegādāties pamatlīdzekļus mājražotāju uzņēmējdarbības laukos atbalstam kopprojektos

VI. LAP pasākums „Pievienotās vērtības radīšana”

LAP 2007-2013 pasākumā „Pievienotās vērtības radīšana” šobrīd nevar ienākt jauni dalībnieki. Attiecīgie pasākuma noteikumi atbalsta saņemšanas kritērijos ir uzlikuši ierobežojumu, kas atbalstu ļauj saņemt tikai dažiem lielajiem pārstrādātājiem.

Bioloģiskajā pārstrādē atļaut tādu pārstrādi, lai varētu vienās iekārtās ražot gan bioloģisko pienu gan konvencionāli iegūto pienu, attiecīgi ievērojot visu nosacījumus, lai pārstrāde atbilstu attiecīgajiem noteikumiem.

Priekšlikums arī izņemt kritēriju – 3 gadu pieredze pārstrādē, lai izvairītos no piena pārstrādātāju rotācijas tikai dēļ projektu īstenošanas

Priekšlikumi

- 1) L/s organizācijām argumentēt un dot priekšlikumus, lai MK noteikumos tiek iestrādāti tādi ierobežojumi, kas neļauj piedalīties mazākiem pārstrādātājiem, bet lobē tikai dažus lielos pārstrādātājus.
- 2) Bioloģiskajā pārstrādē atļaut tādu pārstrādi, lai varētu vienās iekārtās ražot gan bioloģisko pienu gan konvencionāli iegūto pienu, attiecīgi ievērojot visu nosacījumus lai pārstrāde atbilstu attiecīgajiem noteikumiem.
- 3) Izņemt kritēriju – 3 gadu pieredze pārstrādē, lai izvairītos no piena pārstrādātāju rotācijas tikai dēļ projektu īstenošanas
- 4) Tikai bioloģiski ražoto produktu pārstrādei nepieciešamo pamatlīdzekļu iegādei palielināt atbalsta intensitāti + 5 %
- 5) Atbalsta pasākumi bioloģiski ražoto produktu tirdzniecības veicināšanai - tirdzniecības ķēdes veidošanai , tirdzniecības kooperatīvu veidošanai.